

1. Vækst og velstand

Vækst og velstand

De centrale konklusioner i dette kapitel er:

- Danmark hører til blandt de rigeste OECD-lande. Det skyldes primært, at produktivitsniveauet i Danmark er relativt højt.
- Relativt høje indtægter fra nettoformuen i udlandet samt et gunstigt bytteforhold bidrager til, at velstanden i Danmark, målt ved bytteforholdskorrigeret bruttonationalindkomst (BNI), er højere end, hvad der måles ved bruttonationalproduktet (BNP).
- Den reale BNP-vækst pr. indbygger har været forholdsvis beskeden i perioden 2006-2015 (0,2 pct. årligt). Ses der på bytteforholdskorrigeret BNI pr. indbygger (som tager højde for løn- og formueindkomst til og fra udlandet samt bytteforholdsgvinster), har væksten været 0,7 pct. årligt i samme periode.

Bruttonationalprodukt

Velstanden målt ved BNP afhænger både af, hvor mange varer og tjenesteydelser der produceres pr. arbejdstime (produktiviteten), og hvor mange timer der arbejdes (arbejdsudbuddet).

Opgjort ved BNP pr. indbygger er Danmark blandt de ti rigeste OECD-lande. Danmarks placering afspejler, at produktivitsniveauet er blandt de højeste, mens

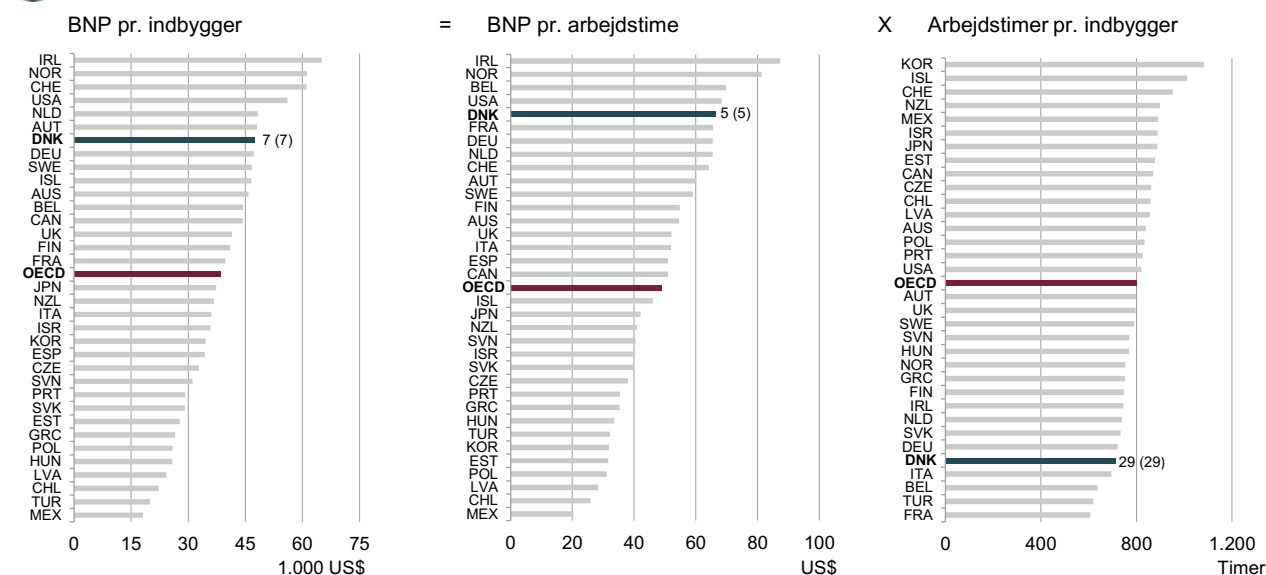
den årlige arbejdstid pr. indbygger ligger noget under gennemsnittet i OECD, se figur 1.1.

De fem rigeste OECD-lande har de seneste ti år bestået af Irland, Norge, Schweiz, USA og Nederlandene. For Irland var der et markant løft i BNP i 2015 primært som følge af en stor tilstrømning af udenlandske investeringer på grund af etableringer af multinationale selskaber.¹ Norge oplevede i begyndelsen af 00'erne en stor velstandsfremgang sammenlignet med OECD-landene, mens der har været en relativ velstandsnedgang i Norge siden 2012. Dette skal ses i lyset af olieindvindingen.

Over de seneste ti år har der været en stigende spredning i velstandsniveauerne i OECD-landene, idet velstanden i navnlig de rigeste OECD-lande er øget. Det har bidraget til at løfte den gennemsnitlige velstand i OECD-landene. Danmark har gennem de seneste ti år hørt til blandt gruppen af de fem-ti rigeste OECD-lande, se Factbook.

Fra midten af 1990'erne til midten af 00'erne var BNP pr. indbygger i Danmark ca. 20 pct. lavere end i USA. Siden midten af 00'erne har BNP pr. indbygger i Danmark tilnærmet sig USA og er nu 15 pct. lavere, se figur 1.2.

➔ **Figur 1.1** BNP pr. indbygger, BNP pr. arbejdstime og arbejdstimer pr. indbygger, 2015

Anm.: I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Parentesen angiver Danmarks placering året før. Landenes indbyrdes rangering er forbundet med en vis usikkerhed, da der er usikkerhed forbundet med bl.a. opgørelsen af købekraftskorrigerede priser. Nationalregnskabstallene er foreløbige og forbundet med usikkerhed. Revisioner af data kan dermed påvirke landenes rangering. Antal timer for ISL, NZL, POL og TUR er fra 2014. Se også kapitel 3.

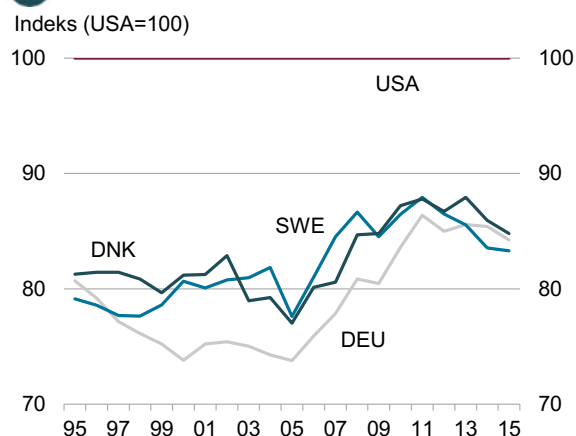
Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

¹ Oplysninger fra Irlands Central Statistics Office samt Eurostat.

1. Vækst og velstand

➔ **Figur 1.2** BNP pr. indbygger, 1995-2015

Anm.: I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte).
Kilde: OECD.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Udviklingen i BNP pr. indbygger relativt til USA dækker over en forskellig udvikling i produktivitet og arbejdsudbud relativt til USA. Fra midten af 1990'erne frem til midten af 00'erne faldt produktiviteten i Danmark relativt til USA, mens produktivetsniveauet i Danmark har tilnærmet sig USA siden da, se kapitel 2. Derimod er arbejdstiden pr. indbygger vokset kraftigere i Danmark end i USA fra midten af 1990'erne og frem til 2009. Det skal blandt andet ses i lyset af en relativt kraftig befolkningstilvækst i USA, som ikke er fulgt tilsvarende af antal arbejdstimer.

De seneste ti år har den økonomiske vækst i Danmark været lav sammenlignet med OECD-landene. Målt ved udviklingen i BNP pr. indbygger ligger den danske økonomiske vækst blandt de laveste i OECD, se figur 1.3.

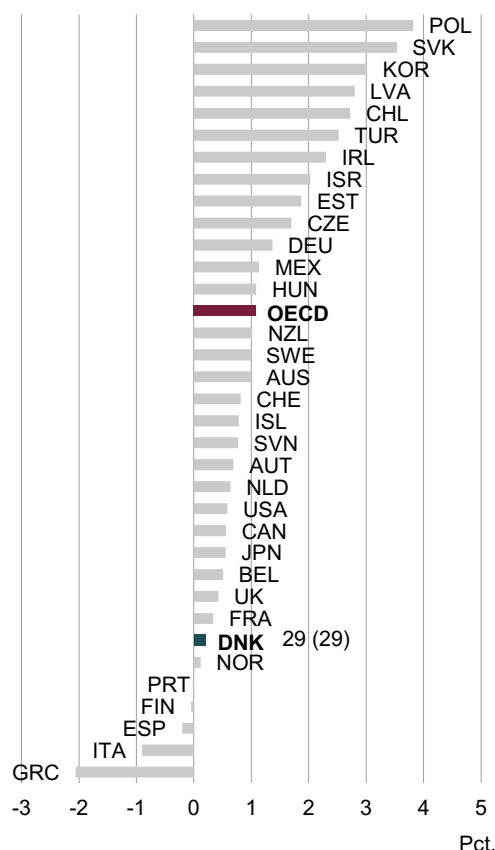
På lang sigt er vækst i produktiviteten den primære drivkraft bag stigende økonomisk velstand, se kapitel 2. Den danske produktivitetsvækst har imidlertid været relativt lav i forhold til OECD-gennemsnittet i de seneste ti år, hvilket er den væsentligste forklaring på den beskedne økonomiske vækst, om end revisioner af nationalregnskabet har betydet, at den danske produktivitetsvækst er højere end tidligere vurderet.

Der er også andre forhold, der har betydning. BNP-væksten påvirkes blandt andet af demografiske forskydninger. Det Økonomiske Råd peger på, at ændringer i befolkningens alderssammensætning har bidraget til 0,4 pct.-point lavere årlig vækst i Danmark end i sammenlignelige lande i perioden 2009-2014.² Navnlig er andelen af 15-29-årige, der oftere er under

² De Økonomiske Råd, Dansk Økonomi, forår 2016.

uddannelse eller arbejder i lavproduktive job, øget mere i Danmark end i sammenlignelige lande, og andelen af 30-49-årige, der i højere grad indgår i arbejdsstyrken, er mindsket mere i Danmark end i andre lande.

➔ **Figur 1.3** BNP pr. indbygger, gennemsnitlig årlig realvækst, 2006-2015

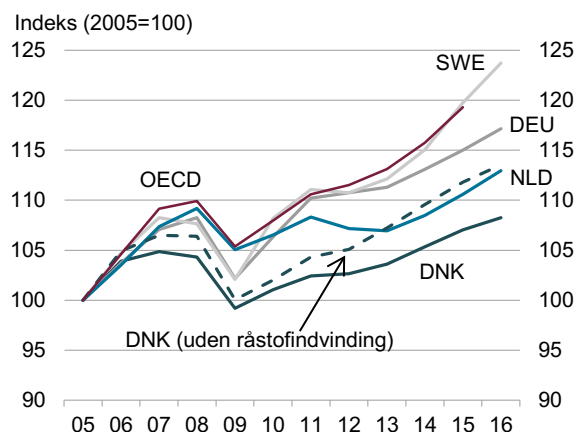

Anm.: I faste priser.
Kilde: OECD.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

BNP-væksten de senere år bærer desuden præg af den økonomiske krise, der indtraf i 2008. Særligt de første år efter krisen har BNP-væksten i Danmark været lavere end i vores nabolande. En del af årsagen hertil er formentlig eftervirkningen af en dansk boligboble og forværret lønkonkurrenceevne i perioden op til krisen. Desuden kan forskelle i væksttempoet skyldes forskelle i kapacitetspresset i de enkelte lande. BNP-udviklingen i Danmark dæmpes endvidere af, at produktionen i Nordsøen har været aftagende siden 2005. BNP-væksten i Danmark er dog tiltaget siden 2012 og har de seneste år været på linje med BNP-væksten i Tyskland, men ikke nok til at indhente udviklingen i BNP i Tyskland, se figur 1.4.

1. Vækst og velstand

➔ **Figur 1.4** BNP i udvalgte lande, 2005-2016

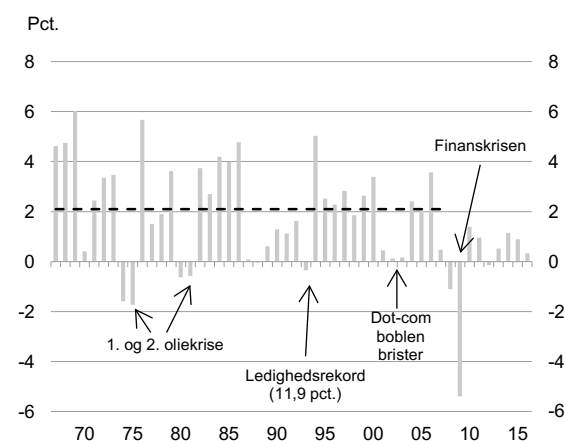
Anm.: I faste priser. DNK uden råstofindvinding er privat BVT ekskl. råstofindvinding. Der findes ikke tilstrækkelig data til at udregne et meningsfuldt gennemsnit for OECD-landene i 2016.

Kilde: OECD, Danmarks Statistik.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Set i et historisk perspektiv er den nuværende BNP-vækst lav. Lav vækst er dog ikke et særligt dansk fænomen. Generelt har lande med et højt velstandsniveau typisk en relativt lav BNP-vækst. Det skyldes, at teknologi og viden spredes fra lande med et højt velstands- og produktivitsniveau til lande med et lavt niveau. I perioden 1967 til 2007 var den gennemsnitlige BNP-vækst ca. 2 pct., dog med væsentlige udsving, se figur 1.5.

➔ **Figur 1.5** BNP pr. indbygger, årlig realvækst, 1967-2016

Anm.: Den stiplede linje angiver den gennemsnitlige årlige realvækst for 1967-2007, dvs. for årene frem til den økonomiske krise. Nationalregnskabstallene for de seneste år er foreløbige og dermed forbundet med usikkerhed.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

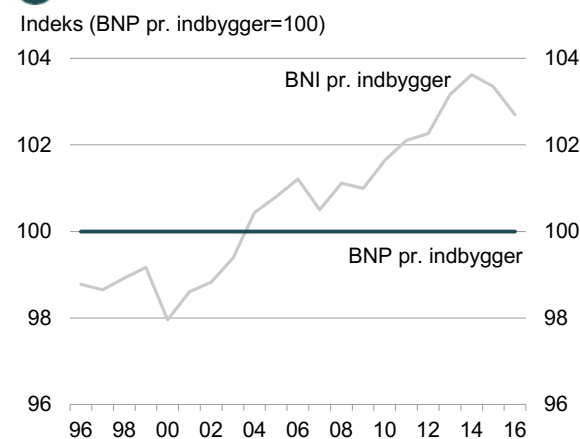
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Bruttonationalindkomst

Velstanden i Danmark udtrykkes ikke alene ved BNP, men også af aflønning af ansatte og formueindkomst til og fra udlandet. Når borgerne i et land har nettoindtægter fra udlandet, øger det velstanden, da renteindtægter, udbytter og lønindkomst fra udlandet øger landets købekraft. Et mere dækkende mål for den økonomiske velstand, der tager højde for løn- og formueindkomst (netto) fra udlandet, er bruttonationalindkomsten (BNI) pr. indbygger.

Danmark har siden 1990 (bortset set fra 1998) haft overskud på betalingsbalancens løbende poster, hvilket har bidraget til, at Danmark siden udgangen af 2009 har haft en positiv nettoformue over for udlandet. Det har betydet, at Danmarks velstandsniveau, målt som BNI pr. indbygger, har udviklet sig mere gunstigt end det danske velstandsniveau målt som BNP pr. indbygger, se figur 1.6.

➔ **Figur 1.6** BNP og BNI pr. indbygger, 1996-2016

Anm.: Årets priser.

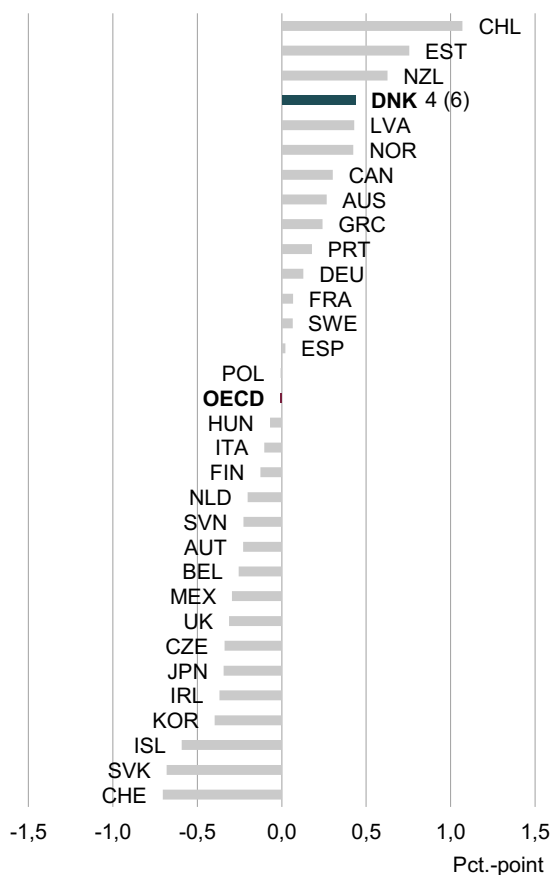
Kilde: Danmarks Statistik.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Danmark hører til blandt de lande, hvor løn- og formueindkomst til og fra udlandet bidrager positivt til velstanden, se figur 1.7.

1. Vækst og velstand

→ **Figur 1.7** Bidrag til realvækst i BNI pr. indbygger fra løn- og formueindkomst, 2006-2015

Anm.: Bidraget til gennemsnitlig årlig realvækst i BNI pr. indbygger fra løn- og formueindkomst til og fra udlandet er beregnet som forskellen i pct.point mellem realvækst i BNI pr. indbygger og BNP pr. indbygger. ISR, TUR og USA er udeladt pga. manglende data for BNI. For CAN, CHE, ISL og JPN betragtes perioden 2005-2014.

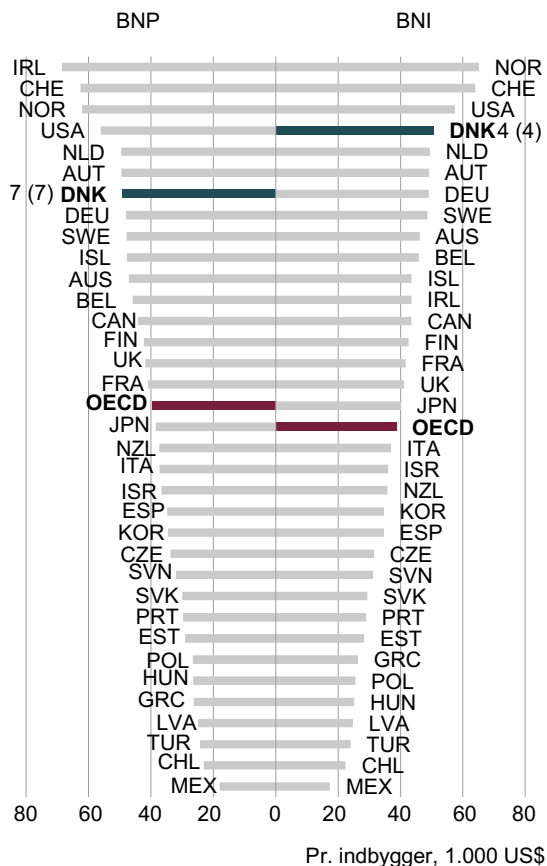
Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster har medført et behov for placering af aktiver, og danske direkte investeringer i udlandet udgør således en stigende andel af BNP, se kapitel 14.

Danmark har i højere grad end andre lande øget velstanden gennem en højere indkomst fra nettoformue i udlandet. Det ses også, når landene rangeres efter BNI i stedet for BNP, idet Danmarks relative velstandsplacering forbedres, se figur 1.8.

→ **Figur 1.8** BNP og BNI pr. indbygger, 2015

Anm.: Årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Der er betydelig usikkerhed forbundet med købekraftskorrektion af BNI. BNI for IRL og ISL er 2014-niveau.

Kilde: OECD.

Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Bytteforhold

De priser, som danske virksomheder køber og sælger varer og tjenester til i udlandet, har også betydning for velstanden i Danmark. Bytteforholdet angiver forholdet mellem eksport- og importpriser. Et stigende bytteforhold betyder – alt andet lige – at den samme mængde eksport kan købe en større mængde import. Det øger velstanden.

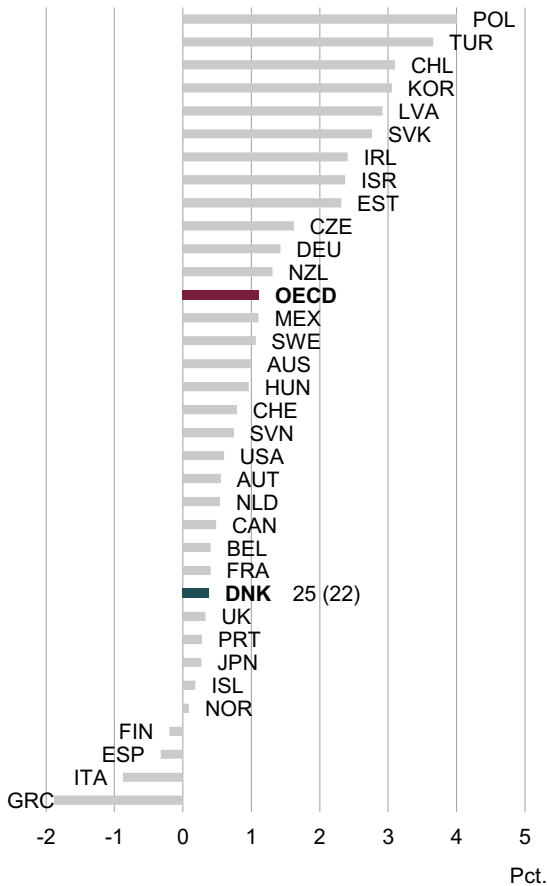
Et skøn for betydningen af bytteforholdsudviklingen kan beregnes som, hvad BNP ville have været, såfremt eksportpriserne havde udviklet sig parallelt med importpriserne. Det svarer til at opgøre eksportmængden som den mængde importvarer, man kan købe for eksportindtægten.

Udviklingen i bytteforholdet bidrager til, at velstanden vokser hurtigere i Danmark. Realvæksten i det bytteforholdskorrigerede BNP pr. indbygger i Danmark er således højere end realvæksten i BNP pr. indbygger. Sammenlignet med andre OECD-lande indebærer

1. Vækst og velstand

bytteforholdsudviklingen en forbedring af Danmarks placering målt ved bytteforholdskorrigeret BNP pr. indbygger. Det ændrer dog ikke på, at den danske økonomiske vækst er blandt de laveste i OECD, se figur 1.9.

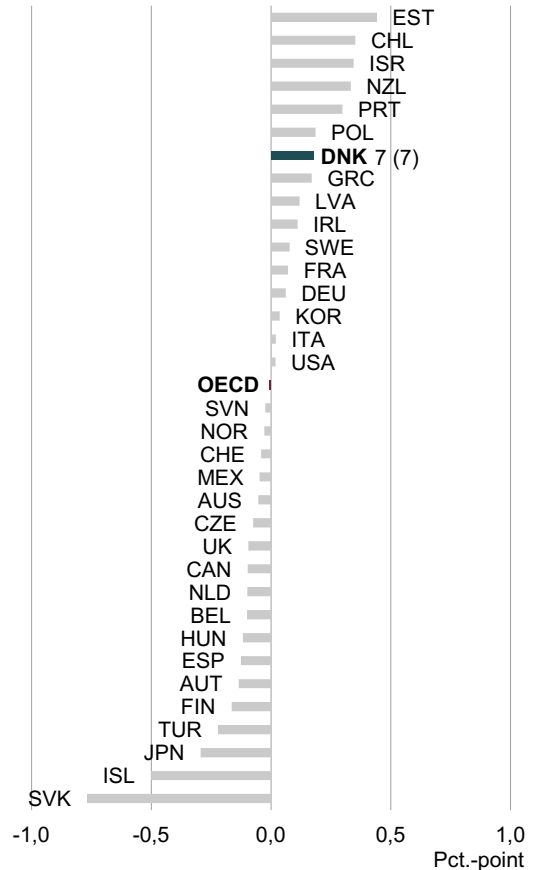
→ **Figur 1.9** Bytteforholdskorrigeret BNP pr. indbygger, gns. årlig realvækst, 2006-2015

Anm.: Se Factbook for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.
Kilde: OECD og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Den danske bytteforholdseffekt er således blandt de største de seneste ti år, se figur 1.10.

→ **Figur 1.10** Bytteforholdseffekt, 2006-2015

Anm.: Se Factbook for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.
Kilde: OECD og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Der kan være flere forklaringer på udviklingen i bytteforholdet. Analyser fra Produktivitetskommissionen og Det Økonomiske Råd peger på, at de danske bytteforholdsgevinster kan være udtryk for en varig og gunstig udvikling. Det skyldes navnlig varesammensætningen i dansk eksport og import. Danmark eksporterer produkter med stigende relative priser som fx fødevarer. Derimod importerer Danmark produkter med højt teknologiindhold med faldende relative priser som følge af teknologiske fremskridt.

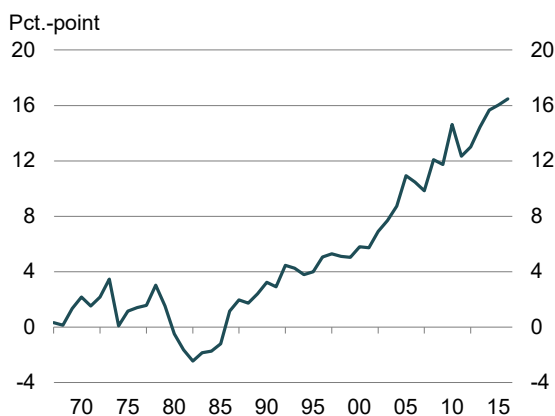
Hvis eksportpriserne stiger som følge af større betalingsvillighed for danske varer, er det som udgangspunkt en velstandsforøgende forbedring af bytteforholdet, da den samlede værdi af eksporten stiger.

1. Vækst og velstand

En stigning i bytteforholdet er dog ikke nødvendigvis udtryk for en gunstig udvikling. Eksempelvis kan stigende indenlandske produktionsomkostninger føre til stigende eksportpriser og dermed en stigning i bytteforholdet. Det vil mindske virksomhedernes konkurrenceevne og føre til tab af markedsandele, hvilket på sigt vil medføre et fald i velstanden.

Danske bytteforholdsgevinster er ikke et nyt fænomen, men har bidraget positivt til velstanden siden midten af 1980'erne. Bytteforholdsgevinsterne er særligt steget siden begyndelsen af 00'erne. Set over de seneste 50 år har udviklingen i bytteforholdet samlet set bidraget med ca. 16 pct.-point til velstandsstigningen i Danmark, se figur 1.11.

→ **Figur 1.11** Akkumulerede bytteforholdsgevinster, 1966-2016

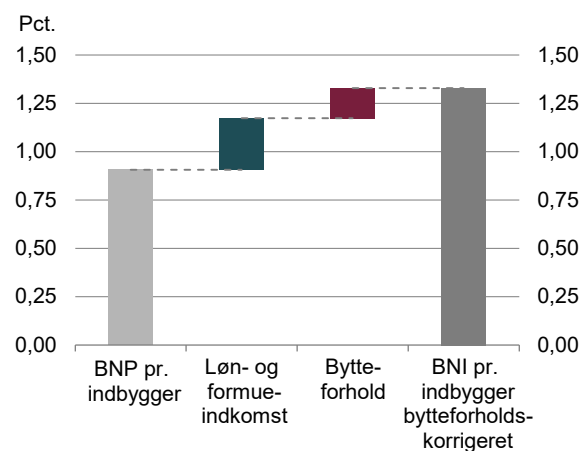
Anm.: Bytteforholdsgevinsteren er beregnet som i figur 1.8. Den akkumulerede gevinst er beregnet som forskellen mellem væksten i BNP pr. indbygger og væksten i det bytteforholdskorrigerede BNP pr. indbygger for det enkelte år i forhold til 1966. Før 1995 er der for stor usikkerhed forbundet med opgørelserne til, at der kan udarbejdes en retvisende sammenligning mellem lande.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Bytteforholdskorrigeret bruttonationalindkomst

I perioden 1997-2016 var den gennemsnitlige årlige realvækst i BNP pr. indbygger på godt 0,9 pct. I samme periode var der en gennemsnitlig årlig realvækst på godt 1,3 pct. i bytteforholdskorrigeret BNI pr. indbygger, som er et mere dækkende mål for velstanden. Forskellen kan henføres til, at løn- og formueindkomster til og fra udlandet har bidraget med ca. 0,3 pct.-point om året til velstandsudviklingen, og at bytteforholdsgevinster har bidraget med ca. 0,2 pct.-point, se figur 1.12.

→ **Figur 1.12** Kilder til velstand, gns. årlig realvækst, 1997-2016

Anm.: Realvæksten i BNI pr. indbygger er inkl. bytteforholdskorrektion. Afrunding betyder, at summen ikke går op. Se Factbook for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.

Kilde: OECD og egne beregninger.
Figurdata: https://doi.org/10.23758/RVK_1

Hvis der betragtes en længere periode, bidrager BNP pr. indbygger dog væsentligt mere til velstandsudviklingen end løn- og formueindkomst til og fra udlandet samt bytteforholdsgevinster.